

Římské divadlo

Specifika římského divadla

- Nahrazení divadla-obřadu divadlem-zábavou
- To ovšem existuje i v klasické době – Xenofónova *Hostina*
- V ničem nebyli Římané Řekům bližší než v dramatu, v ničem vzdálenější než v divadle
- Nepoměřujme římské divadlo řeckým!

Vznik římského divadla

- Livius Andronicus - řecký otrok
- Překlad Odyssei do latiny
- 240 – překlad komedie a tragédie – počátek římského divadla
- Gnaeus Naevius – „pořímštil“ řecké drama
- Flyacká komedie
- Fescennijské verše

Divadlo v římské republice (509 – 27 př. Kr.)

- Divadelní představení pevnou součástí lidových slavností
- Organizováno státními úředníky
- *Panem et circenses*
- Ludi Romani
- Ludi Plebei

Divadlo v římském císařství (27 př. Kr. – 476 po Kr.)

- Považováno za dobu úpadku
- Kvantitativně však nepochybný rozkvět
- Známe hlavně z pamfletů křesťanských autorů
- Sít' divadel po celé říši
- Vznik soukromých divadel

Jiné zábavy

- Závody vozů
- Gladiátorské zápasy
- Venationes (zápasy dravých zvířat)
- Naumachiae (námořní bitvy)
- Teatralizace všedního života
- Divadlo má silnou konkurenci - Terentiova
Tchyně

Architektura

- Dlouho dřevěné provizorní stavby, budované jen pro slavnosti – některá však navýsost exkluzivní
- V letech 55 – 11 př. Kr. tři stálá kamenná divadla (první Pompeiovo)

Architektura 2

- Budovaná na rovině
- Chodby pod hledištěm
- Zastřešené vchody
- Bohatá *scaenae frons*
- *Orchéstra* půlkruhová, od scény oddělená
- Sociálně diferencované hlediště

Herci

- Herecké skupiny
- Většina římských her pro 5-6 herců
- *Dominus gregis* – herecký manažer, šéfproducent – kupuje od autora hru, platí herce, hudebníky i výpravu
- Postavení herců i autorů oproti Řecku značně nižší

Žánry římského divadla

Atellana

- Krátká fraška jako dohra – nahrazuje satyrské drama
- Nejprve provozována amatéry
- Nazvaná podle kampanského městečka Atelly
- Žádná se nám nezachovala
- Zřejmě měla dosti blízko k palliatě – podobné komické typy

Mimus

- Jakýsi univerzální multižánrový typ kočovného improvizovaného divadla
- Obsahuje zpěv, tanec, recitaci
- Hrály jej i ženy
- Hrán i jen 2 herci – malé komické scénky
- Děje mimu zachovány jen minimálně

Komedie

- Dominantní římský žánr
- Palliata – komedie „přeložená“ z řečtiny
- Togata – původní komedie, zřejmě dosti realistická, obrazy z všedního života

Titus Maccius Plautus

- Zchudlý podnikatel, který znovu zbohatl divadlem
- Populární, často napodobovaný, i po smrti hojně reprízovaný
- Vychází z Menandra, ale je mnohem drastičtější, bulvárnější, méně uměřený

- Neváhá zařazovat osvědčené gagy a komické scény, které příliš nesouvisí s dějem
- Zamilovaný pán a jeho otrok
- Výrazný podíl hudby
- *Lišák Pseudolus*
- *Aulularia (Komédie o hrnci)*
- *Mostellaria (Komédie o strašidle)*

Publius Terentius Afer

- Původně otrok, poté vážený občan
- Považován za Menandrova následovníka
- Umírněné komedie
- Jeho postavy psychologičtější a idealizovanější, zdůrazňuje jejich sympatické rysy
- Nejde mu primárně o komický efekt

Publius Terentius Afer

- Jemná a uhlazená mluva jeho postav – ve středověku příklad dobré latiny
- Při adaptaci mísí motivy různých komedií
- *Dívka z Andru*
- *Bratři*
- *Kleštěnec*
- *Formio*

Tragédie

- V Římě nemá tragédie takovou popularitu jako v Řecku
- Vychází většinou z řeckých vzorů
- Trójská válka – Aeneus
- Fabula crepidata – mytologická tragédie
- Fabula praetexta – historická tragédie

Luccius Annaeus Seneca

- Stoický filosof, Neronův „poradce“, poté donucen spáchat sebevraždu
- Jeho tragédie jsou heremetickými studiiemi zničující lidské vášně
- Postrádají vývoj a gradaci
- Dlouhé rétorické monology
- Silně zhuštěné dialogy

Lucius Annaeus Seneca 2

- Postavy, které posedlost
jedinou vášní žene do
záhuby
- *Trójanky*
- *Faidra*
- *Thyestes*
- *Zuřící Herkules*

Medea

- Medea, která už četla Euripída
- Menší počet postav
- Soustředěnější děj
- Gradace hrůz – postupné vraždění dětí

Senecův vliv na renesanční divadlo

- Pětiaktová forma
- Kruté, násilné scény
- Moralistní demonstrace lidské zkaženosti
- Záliba v magii, smrti a průniku lidského a nelidského
- Psychologická celistvost postav

Pantomimus

- Ztvárnění mytologických témat jedním (většinou) tanečníkem s maskou
- Hraje většinou více postav
- Doprovázen hudebníky a recitátory
- Může se však změnit i ve velevýpravnou taneční podívanou

Literatura

- Stehlíková, Eva: *Řecké divadlo klasické doby*. KLP 1991.
- Stehlíková, Eva: *Římské divadlo*. KLP 1993
- Stehlíková, Eva: *Divadlo za časů Nerona a Seneky*. Divadelní ústav 2005
- Stehlíková, Eva: *Antické divadlo*. Univerzita Karlova 2005.
- Stehlíková, Eva: *Co je nám po Hekubě*, Brkola 2012

Literatura 2

- Aristotelés: *Poetika*. Praha 1993
- Groh, František: *Řecké divadlo*. Praha 1933.
- Thomson, George: *Aischylos a Athény*. Praha 1952
- Kocur, Miroslaw: *We władzy teatru. Aktorzy i widzowie w antycznym Rzymie*. Krakov 2006